

DESCULȚĂ ÎN AMAZON

EDITURA PARALELA 45

Redactare: Martin Zick
Tehnoredactare & DTP copertă: Mihail Vlad
Pregătire de tipar: Marius Badea
Fotografiile copertei: Luminița Cuna și Ferdinand Ferencz

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CUNA, LUMINIȚA

Descultă în Amazon / Luminița Cuna. – Pitești : Paralela 45, 2018

ISBN 978-973-47-2823-7

821.135.1

Copyright © Editura Paralela 45, 2018

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar
conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparelela45.ro

LUMINIȚA CUNA

DESCULTĂ ÎN AMAZON

Editura Paralela 45

CUPRINS

Introducere	11
-------------------	----

PARTEA I: QUECHUA

Se materializează un plan	19
Fără aer în Quito	27
Tena, vestibulul junglei.....	35
Viața quechua.....	50
Schimbare de planuri.....	59
Aur și ceremonii șamanice	73
Despărțirea.....	82
Salvarea vine din New York.....	93
Invitații care nu se pot refuza.....	102
Cea mai plină zi.....	113

PARTEA A II-A: HUAORANI

Din cinematograf în junglă.....	131
Puțină istorie huaorani	139
Solomon: contactul cu huaorani	148
Pe râul Curaray.....	157

Kinaweno, sau cum să te pierzi în junglă	165
Tiwenno, sau civilizarea prin creștinare	183
El Tupe în New York	196
Pe drumul sălbaticilor.....	201
Pe râul Tiguino.....	212
O lume dispărută.....	223
Expediție spre Peru	252
Wangana! Wangana!.....	292
Illegal y sin papeles	312

INTRODUCERE

Ramurile junglei mă loveau peste brațe, peste față, iar tălpile goale îmi alunecau pe frunzele umede care acopereau pământul reavăn. În urechi auzeam doar găfâiala plămânilor pe care îi foloseam la capacitate maximă. Transpirația îmi curgea șiroaie pe față, pe spate, pe mâini, gâdilându-mă halucinant. Nu puteam să mă opresc. Cei doi huaorani alergau prin pădure ca două năluci, iar eu fugeam cu îndârjire în urma lor. Dacă mă opream, mă pierdeam. Am detectat o zarvă distantă și, curând, am ieșit din desișul junglei. Toți sătenii stăteau pe malul unui râu. Penti era scufundat în apă, lângă un animal mare, gri. În mână ținea sulita de trei metri cu care omorâse tapirul.

Șase luni mai târziu, în aeroportul internațional JFK din New York l-am văzut de departe, mic de statură și cu mers semeț, cu pielea de culoarea scorțișoarei, cu părul lung care îi trecea de umeri. Părea nelalocul lui în pantalonii puțin cam lungi ce îi acopereau adidașii prea mari.

— Penti! l-am strigat. Ai ajuns! Unde îți este bagajul?

— Aici, a răspuns arătând spre ghiozdanul din spate, care părea aproape gol.

— Atâta doar? Pentru trei săptămâni?

A început să râdă. Huaoranii nu aveau multe posesiuni materiale și, oricum, lucrurile din satul amazonian nu i-ar fi fost de folos la oraș. Penti era unul din conducătorii tribului, îl ajutasem să vină la New York ca să participe la o conferință de două săptămâni, Forumul Permanent pentru

Chestiuni Indigene, la Organizația Națiunilor Unite. M-am uitat lung la el. Cu câteva luni în urmă vâna tapiri în junglă cu sulite de lemn și sarbacane. Acum, pășea în orașul acesta imens, iar eu urma să îi fiu ghid. Îl ajutasem să vină deoarece de câțiva ani se lupta să își apere teritoriul – pădurea amazoniană de care mă atașasem teribil – de companii petroliere, tăietori de lemne ilegali și alți invadatori.

Totul începuse cu câțiva ani înainte, odată cu primele mele incursiuni în America de Sud. M-a mânat curiozitatea, dorința de cunoaștere, un imbold de a explora locuri necunoscute. Călătoriile începeau cu mult înainte de a le face. Începeau la serviciu, atunci când visam cu ochii deschiși, în fața calculatorului sau în ședințe plictisitoare, la o destinație neobișnuită, când râvneam să ies din rutina zilnică nepotrivită cu felul meu de a fi. Odată destinația stabilită, viața parcă prindea culoare, iar zilele mi le dedicam unor intense planificări: căutam bilete online, citeam ghiduri pe internet sau prin librării și discutam cu entuziasm despre detaliile excursiei cu tovarășa mea de călătorie.

Timpul alocat călătoriilor mi se părea întotdeauna prea scurt, atâta cât îmi aproba șeful și cât mă încumetam și eu să cer. Invidiam călătorii întâlniți pe drum care aveau timp să bată luni de zile America de Sud în lung și-n lat, sau care erau într-un tur în jurul lumii. Aceștia aveau povești uimitoare. De exemplu, slujba unui australian era să plimbe jaguari în Bolivia, într-un centru de reabilitare a animalelor sălbatice. Cu timpul, mi-am umplut și eu sacul cu povești mai mult culese de prin Amazon. Uneori mă gândeam că mi-ar fi plăcut să alerg și eu ca tot backpackerul în jurul lumii, să străbat 100 de țări în 12 luni, să parcurg deșerturi și munți în trenuri și autocare, să văd temple înghițite de junglă, să mănânc ciudățeni în Asia și să dârdâi de frig pe lângă ghețarii din Țara de Foc. În retrospectivă însă, îmi pare bine că am bătut junglele dese și umede ale Amazonului.

Am cutreierat păduri impenetrabile, am locuit în sate indigene. Oamenii și locurile pe care le-am cunoscut au adăugat fiecare câte ceva în sufletul meu, m-au modelat, m-au instruit. A trebuit mai întâi să învăț să

privesc alte culturi fără prejudecățile societății din care provin, să încerc să nu văd obiceiurile gazdelor prin prisma culturii mele, oricât de ciudate mi s-ar fi părut, ca să nu rămân oarbă în fața unor lucruri încântătoare. Și așa, în fața ochilor mi s-a dezvăluit o lume magică. Cu cât petreceam mai mult timp în junglă, cu atât mai mult mă atrăgeau misterele ei.

Acolo, în comunități rupte de lume – după ce am trecut de frustrările pricinuite de ciocnirea a două civilizații, a două universuri, a două logici și stiluri de viață diferite –, am început să văd că ziua nu se măsoară liniar, în ore, minute și secunde, ci timpul poate fi fluid, relativ, imprecis. Asta dădea o cursivitate plăcută vieții mele din junglă, într-un fel în care nu întâlneam la oraș. Viața, așa cum am trăit-o în satele indigene, se depăna domol – cu rânduilele ei, contrastând cu alergatul, cronometrajul, măsuratul urban.

Am împărțit puțina mâncare din blid cu cei din jur, în pofida foamei care mă rodea: în acele comunități generozitatea îți asigură supraviețuirea. Am început să mă bucur de momentele de nefăcut nimic fără a mă simți vinovată că nu sunt productivă. Lipsa unui *to do list* îmi dădea un plăcut sentiment de libertate: nu mai aveam constrângerile de la oraș, nu mai eram angrenată în clișeica și trista cursă contra-cronometru. Am fost pusă în situații limită care, deși mi-au dat de furcă, m-au făcut să simt că trăiesc. Indigenii mi-au arătat că viața este simplă și mi-am dat seama că noi, în lumea noastră „civilizată”, o complicăm inutil.

Indigenii cu care am conviețuit mi-au dat prilejul să privesc lumea mea prin perspectiva lor. Datorită lor am redescoperit valoarea unei comunități strânse în care unul dintre principiile de bază este cel al reciprocității: ca să primești, trebuie mai întâi să dai. Având asupra mea lucruri atâta doar cât să umplu un rucsac, m-am eliberat de toate grijile materiale și mi-a fost mai ușor să mă uit înăuntrul meu, să mă văd pe mine însămi, să mă bucur de stări, sentimente și nu de obiecte. Acolo am putut să trăiesc în prezent, în moment. Nu mai făcusem așa ceva din copilărie. Acolo mi-am recăpătat acea seninătate interioară pe care o aveam doar atunci când nu mă mai îngrijoram de viitor.

Am cunoscut civilizații complexe, cu tradiții bogate, pe care noi le numim „primitive“, dar de la care am avut multe de învățat. Am descoperit jungla Amazonului cu toate frumusețile și pericolele ei, cu generozitatea și cruzimea ei. Acolo am gustat o libertate aparte, o eliberare organică, fundamentală, cum numai în inima pădurii se poate simți. Acolo s-a născut această carte, din dorința mea de a împărtăși povești din universul amazonian, așa cum mi s-a arătat el mie, dar și din cerința indigenilor care m-au găzduit în comunitățile lor și care mi-au spus: „Luminița, când te întorci acolo, în lumea ta, povestește despre noi, căci lumea de afară trebuie să știe despre existența noastră. Spune-le cum trăim, cu tradițiile noastre, cu dansurile noastre, cu cântecele noastre, cu credințele noastre. Spune-le despre pădurea noastră.“

SE MATERIALIZEAZĂ UN PLAN

Într-o zi luminoasă de sfârșit de vară munceam de zor într-o mare corporație americană. Cubiculul meu mic și bej era așezat fix sub supapa de aer condiționat care sufla peste mine cu înverșunare, opt ore pe zi. Îmi sufla direct în ceafă, agitându-mi enervant șuvițele care îmi ieșeau din coadă și mă gâdilau pe obraji. Aerul rece expulzat mecanic îmi pătrundea până în suflet, făcându-mi inima să tremure de frig și de dor de ducă. Mă lua cu neliniște și palpitații la gândul că iarăși vine iarna rece, mai rece ca aerul ăla condiționat. Iarăși urma să hibernez la căldurică, numărând zilele scurte când se întunecă la patru și jumătate. M-au năvălit întrebările existențiale. Ce făcusem în ultimele luni? Muncisem. Devenisem exact ceea ce mă temeam: o mică mașinărie de făcut bani și plătit facturi. Eram la mijlocul distanței dintre 25 și 30 de ani și știam că viața poate să fie mai interesantă decât mi-o făcusem până atunci. Îmi doream ceva mai mult de la existența mea. Nu în sens profesional, căci asta însemna mai mult timp petrecut la birou, și nici o familie – era prea devreme pentru mine. Căutam altceva, care să mă facă să simt că trăiesc. Am pus mâna pe telefon și am sunat-o pe prietena (și colega mea de apartament) Liana.

— Tu, hai să mergem undeva. Eu nu mai suport să-mi irotesc tinerețea într-un birou.

— Ugh, nici eu! Așa de plictisitoare a fost astăzi ședința că era să leșin. Unde să mergem?

Cu un an înainte, am avut noi o discuție lungă și profundă, așa ca la un sfert de veac de viață, când ne-am împărțășit decizia reciprocă că nu doream să așteptăm până la pensie ca să vedem lumea, așa cum am văzut că făceau mulți. Prin urmare, primul pas spre planul nostru a fost să ne deschidem câte un cont de economii numit „Jurul Lumii“. Aici, lună de lună, puneam la o parte puțin din salariu, cât puteam. Acești bani erau exclusiv pentru călătorii. Acum sosise vremea să ne folosim de ei. Direcția o stabiliserăm: America de Sud. Prinseserăm gustul sudului și al tropicelor în vizitele scurte în Porto Rico și Guatemala. Cu Google Maps în față am făcut o listă cu câteva țări candidate. După analize amănunțite, emailuri și telefoane, Ecuadorul a ieșit câștigător, pentru că avea de toate: avea munții Anzi, care îmi sunau colțuroși și intransigenți, și litoral de la Guayaquil la Esmeraldas.

Îmi imaginam Avenida de los Volcanes ca pe un fel de Madison Avenue a geografiei, iar traseul prin munți numit Nariz del Diablo instiga prin pericolitate – ideea de a călători pe acoperișul unui tren printre râpe andine o zi întreagă ni se părea genială, mai ales după luni de zile de stat la calculator. Mica țară avea o geografie variată, de la ocean la vulcani și jungla amazoniană. Stai puțin... jungla amazoniană?! Un vârtej de amintiri și vise din copilărie mi s-au învălmășit în minte în timp ce îmi plimbam ochii pe pata mare și verde de pe ecran. De mică visam să explorez Amazonul, însă în România comunistă era ceva imposibil, iar în perioada de tranziție nu prea era realizabil. Acum însă, din New York, puteam să îmi transform visul în realitate.

Misterioasa junglă stătuse pitită mereu într-un colț al minții mele. Când aveam cinci ani, de abia așteptam ca tata să îmi citească seara, înainte de culcare, din cărțile lui Jules Verne. *800 de leghe pe Amazon, Insula misterioasă, Minunatul Orinoco...* Răsfoiam ore în șir atlasul botanic și poposeam fermecată asupra paginilor lucioase cu plante tropicale. Când vecinii au instalat pe bloc o antenă parabolică-pirat, am văzut pe Sky Movies filmul „Misiunea“ (încoronat și cu un Oscar), ale cărui imagini mi-au rămas întipărite pe retină până în ziua de azi. Preotul iezuit Gabriel (chipeșul și talentatul Jeremy Irons) se cățăra pe stâncile umede

ale cascadei Iguacu, ca să ajungă pe tărâmul unui trib necunoscut. Odată ajuns în vârf, ridicându-și privirea, în fața lui se înălța o pădure maiestu-oasă, un paradis verde, neatins, sălbatic. Mi se tăia respirația de fiecare dată la scena aceea (da, am văzut filmul de mai multe ori). Îmi doream și eu să ajung acolo, să fiu la fel de uimită ca el. Scena în care mercenarul Rodrigo Mendoza (extraordinarul Robert de Niro), proaspăt prizonier în satul indienilor guarani, observa de la distanță viața cotidiană a tribului. Un băiețel mai îndrăzneț l-a luat de mână pe de Niro. L-a dus la râul care curgea la marginea satului, la liziera pădurii, unde o gloată de copii se bălăceau în hohote de râs. Copiii l-au chemat în apă și au început să se joace cu el. Nu îmi imaginam atunci că aveam să trăiesc și eu scene asemănătoare peste 15 ani, în sate amazoniene nu foarte diferite.

Visul din copilărie îmi era atât de accesibil acum, dar mai întâi trebuia să văd cum îi suna idea asta Liane, că nu mă încumetam să merg singură. Tot la birou, unde luau ființă majoritatea planurilor noastre. Am pus mâna pe telefon și am format numărul ei:

— Mergem în Amazon?

Era jumătate întrebare și jumătate afirmație.

— Unde?! Hai, no... a fost replica uimită a Liane.

— Păi... în Ecuador. Fă un *Google search* și uită-te la hartă: e plin de junglă în partea de est. Am așteptat câteva secunde până ce a studiat harta Ecuadorului.

Norocul meu că Liana are o înclinație spre experiențe inedite, așa că nu a fost nevoie de multă muncă de convingere. A doua conversație importantă a avut loc peste două zile, tot în timpul serviciului:

— Ai cardul de credit în față?

— Am.

— No, hai pe Expedia.

— Hai. Sigur ne uităm la aceleași zboruri?

— Da, am verificat numerele. Eu dau click.

— Stai un pic, trece șefu' (am acoperit repede zborul JFK-Quito cu un tabel în Excel)... Gata, dau și eu!